

ХРОНИКИ И БЕЛЕШКИ

**Христо АНДОНОВ ПОЛЈАНСКИ — лауреат на Наградата
„11 ОКТОМВРИ“ во 1981 година**

Проф. д-р Христо Андонов Полјански е годишен добитник на највисокото републичко признание. Наградата „11 ОКТОМВРИ“ за животно дело — од областа на историските науки, за неговиот непроценлив придонес за развојот

на македонската историографска мисла.

Наградата му е врачена во свечената сала на Собранието на СР Македонија на 14 октомври 1981 година.

ЗА РАБОТАТА НА ЈУГОСЛОВЕНСКО-СОВЕТСКАТА КОМИСИЈА НА ИСТОРИЧАРИТЕ И НАУЧНИОТ СОБИР НА ТЕМА „ЈУГОСЛАВИЈА И СОВЕТСКИОТ СОЈУЗ ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА“, ОДРЖАН ВО ЈУНИ 1981 ГОДИНА ВО ВОЛГОВГРАД

Во широките рамки на меѓународната научна соработка на Југославија со голем број земји на светот, значајно место е дадено и на соработката во областа на историската наука што се остварува преку академиите на науките на Југославија, преку југословенските универзитети, преку бројните научни институции од областа на историската наука и др.

Значаен фактор во соработката на овој план претставуваат секако и неколкуте комисији на историчарите во Југославија, кои како органи на Сојузот на друштвата на историчарите на Југославија постојат и успешно дејствуваат веќе подолго време.

Преку овие комисији Југославија соработува со историчарите на Чехословачка, Западна Германија, Источна Германија, Англија, САД, Франција, ССР и други земји.

Југословенско-советската комисија на историчарите, за која овде станува збор, постои и активно дејствува десетина години. На својата конститутивна и правна пленарна седница одржава во Москва 1972 година, југословенско-советската комисија, како своја основна задача ја зацрта следната: „да содејствува во развитокот на историската наука и да го јакне пријателството меѓу народите на Југославија и Советскиот Сојуз по пат на организирање на сестрана научна соработка на историча-

рите од двете земји.“ Заклучено е, исто така, дека основен облик на работата на историчарите на СФРЈ и СССР да бидат редовните годишни пленарни собири и научни средби што би се одржувале наизменично во едната и другата земја“. За овие научни средби е предвидена и разработка на поширок број теми од областа на политичките, економските и културните врски меѓу народите на СФРЈ и СССР.

Во перспективниот план на југословенско-советската комисија на историчарите, покрај ваквите научни собири, се предвидуваат и други облици на соработка, како што се: заеднички подготовки на научни трудови меѓусебна размена на трудови, размена на посети и предавања на истакнати историчари и сл. Се очекува комисијата да стори нешто повеќе во издавањето на зборници на документи од архивите на СССР и Југославија, за што посебно се заинтересирани југословенските историчари, коишто досега, за жал не биле, во доволна можност да се користат со советските архиви.

Општо земено, со досегашната работа на југословенско-советската комисија можеме да бидеме задоволни, што незначе дека таа не може да биде уште поинтензивна, поразновидна, и поефикасна.

Позначаен резултат во досегашната работа на комисијата се одржаните два научни собири на кои учествуваат поголем број научни работници од двете земји. Тоа е собирот одржан во 1975 год. во Сараево и научниот собир одржан во јуни 1981 год. во Волгоград.

Научниот собир во Сараево беше посветен на стогодишнината

од Босанско-херцеговачкото востание, а материјалите од овој собир се веќе објавени во посебен зборник.

По подолга и солидна подготовка, при што дојде и до непосредни средби и договарања на претставници на двете комисији, во јуни 1981 г. во Волгоград се одржа научен собир на тема: „Југословенските и советските народи во Втората светска војна.

На овој собир беа поднесени дваесет реферати (по десет од обете страни).

Од југословенска страна беа поднесени следните реферати: акад. Михаило Апостолски „Југославија во Втората светска војна и нејзиниот придонес во победата над фашизмот“; д-р Драго Оровчанин „Состојбата на источниот фронт и развојот на народноослободителната војна во Југославија на преминот од 1942—1943 година“; д-р Перо Дамјановиќ „Методолошки проблеми на изучувањето на историјата на Втората светска војна“; д-р Душан Живковиќ и д-р Владо Ивановски „Создавање и развој на раволуционерната власт во Југославија 1941—1945“; полк. Војмир Кљаковиќ „Југославија и борбата на антихитлеровската коалиција“; м-р Ранко Кончар „Народноослободителната борба како облик на социјалистичката револуција“; полк. д-р Урош Костиќ „Борбената соработка на Народноослободителната војска на Југославија и на Црвената армија во Втората светска војна 1941—1945 год.“; д-р Никола Поповиќ „Југославија и сесловенскиот комитет во Втората светска војна“; д-р Растислав Терзиоски „Признанија на Советскиот Сојуз за борбата на народите и народнос-

тите на Југославија во Втората светска војна”.

Од советска страна беа поднесени следните реферати: кандидат на воените науки полк. Н. Г. Андроников „Белградската операција“; д-р по историски науки ген. — мајор А. И. Бабин „Советскиот Сојуз во Втората светска војна“; кандидат на историските науки Т. С. Бушужева „Советските луѓе во Југославија и југословенските граѓани во Украина и Белорусија во ослободителната борба против фашизмот“; кандидат по историски науки Н. В. Василева „Советско-југословенската воена соработка во Втората светска војна во советската воено-историска литература“; д-р по економски науки М. М. Загорулко „Слом на економските планови на фашистичка Германија на привремено окупираните територии на СССР; д-р по филозофски науки полк. В. Т. Логин, Методолошки основи на советската историографија на Втората светска војна“; д-р по историски науки В. В. Зеленин и кандидат на историски науки В. Е. Романов „Акциите на СССР на меѓународен план за поддршка на југословенското народноослободително движење“; д-р по историски науки В. Ј. Сиполс „Надворешната политика на СССР — значаен фактор за обезбедување на победата над фашистичките агресори“; кандидат на историски науки Г. М. Слазин и Л. Ј. Гибијански: „Советскиот Сојуз и Народноослободителната борба на Југославија; д-р по историски науки полк. А. В. Антосјак „Советско-југословенската воена соработка во текот на Втората светска војна“.

На научниот собир, покрај авторите на рефератите, од советска страна учествуваа и поголем број истакнати научни работници и др., коишто ја проучуваат историјата на народите и народностите на Југославија, историјата на СССР во Втората светска војна, потоа истакнати граѓани на Советскиот Сојуз, учесници во НОБ на Југославија, поголем број претставници на градот домаќин Волгоград и други гости.

Научниот собир во Волгоград траеше четири дена и според општата оценка на учесниците заврши мошне успешно. Работата на собирот се одвиваше на завидно научно ниво, со полно почитување на изнесените мислења и гледишта, во полна отвореност на гледањата и резултатите на истражувањата.

Академикот Михаил Аполостски во својство на претседател на југословенскиот дел на Мешовитата советско-југословенска комисија на историчарите сумирајќи некои основни вредности, меѓу другото, истакна дека на собирот беше дадена еднодушна и широко аргументирана оценка за големиот позитивен придонес на Југословенските народи во победата над фашизмот во Втората светска војна. Дека народите и народностите на Југославија, под раководството на КПЈ и другарот Тито во својата Народноослободителна војна и револуција ангажираа голем број агресорски фашистички дивизии што несомнено влијаеше на целиот тек на војната. Југославија се истакнува како единствена земја во поробената Европа која водеше вистинска војна и го носеше најтешкиот товар на војната во поробената Европа.

На собирот се говореше за моралната снага и Народноослободителната војна на Југославија во мобилизирањето на антифашистичките сили во Европа и во светот. Посебно беше истакнато дека научниот собир преку рефератите и дискусиите ја покажа и соработката на југословенските и советските народи во Втората светска војна, сведоци во заедничката борба против агресорите. Беше оценето дека собирот ја покажа можноста и нужноста на ваков начин да се отворат значајни проблеми од историјата на Втората светска војна и посебно проблеми сврзани со врските и соработката на народите на СССР и Југославија. Беше изнесена потребата да се разјаснат некои отворени проблеми што бараат нови проучувања и утврдувања.

Југословенската делегација на научниот собир во Волгоград и краткиот престој во Москва беше срдечно дочекана и за цело време на престојот и се укажуваше секое внимание. И покрај преголемата зафатеност со работата на научниот собир, Југословенските колеги имаа можност да посетат повеќе историски и културни знаменитости во двата града, да разговараат со истакнати научни работници на СССР, да се запознаат со работата на неколку научни институции и др.

Во Москва, покрај другото, југословенските гости го посетија Военно-историскиот институт во СССР, потоа Институтот за славјановедение и балканистика при Академијата на науките на СССР при што беше разговарано за досегашната соработка и за можностите за нејзино проширување.

Во Москва претставниците на двете комисији го посетија и Министерството за надворешни работи на СССР при што со компетентни личности беше разговарано и за можностите и преспективите за натамошната соработка на поширок план и особено во користењето на архивската граѓа во архивите на СССР.

При престојот во Волгоград, делегацијата од научниот собир беше примена кај највисоки политички и партиски раководители на областа и градот. Учесниците на собирот ги посетија позначајните историски места на градот, меѓу кои и импресивниот паметник на Втората светска војна „Мамајев Курган“ — место каде во Втората светска војна се водеше одлучната битка.

Во просториите на волгоградскиот универзитет, каде се одржуваше научниот собир, беше приредена и интересна и за нас многу пријатна изложба на слики и документи од неколкуте посети што претседателот на Југославија Јосип Броз Тито ги направил на овој град по војната.

Би забележиле и тоа дека на работата на научниот собир во Волгоград, и посебно на истапувањата на југословенските колеги, им беше даден необично голем публицитет. За работата на собирот известуваа агенциите на ТАСС, ТАНЈУГ и посебно печатот на градот домаќин, кој редовно и опширно известуваше за текот на научниот собир, за сите позначајни реферати и дискусии поднесени на собирот.

Претседателот на југословенската комисија, акад. Михаил Аполстолски, во текот на престојот во Москва и Волгоград беше замо-

лен да даде и неколку поопширни интервјуа за советската телевизија и печат.

Пред враќањето од СССР учесниците на собирот ги прими амбасадорот на Југославија во СССР другарот Марко Орландиќ при што беа водени подолги разговори за значењето и потребата за натамошна соработка

Оценувајќи ја позитивно работата на Комисијата, југословенскиот амбасадор изрази готовност за секоја натамошна поддршка.

На крајот од својата работа во Москва претставниците на Југословенско-советската комисија потпишаа заеднички протокол во кој се изнесени резултатите од собирот, како и основните насоки за натамошната соработка. Утврдена е исто така и заедничка редакција на мешовитата југословенско-советска комисија, која ќе

работи на подготовката за објавување на поднесените реферати и дискусии на собирот. Според истиот протокол, изнесените реферати и дискусии на собирот во Волгоград, во текот на 1982 година, треба да бидат објавени во посебен зборник во Советскиот Сојуз — на руски, а во Југославија на српско-хрватски јазик.

Да веруваме дека појавата на овој Зборник ќе претставува навистина значаен документиран прилог за третираната проблематика на собирот во Волгоград и пред сè важен документ за гигантскиот придонес на народите на Советскиот Сојуз и на Југославија во победата над фашизмот и за нивната соработка во годините на Втората светска војна.

Растислав ТЕРЗИОСКИ

XV ЗАСЕДАНИЕ НА ЈУГОСЛОВЕНСКО-ЧЕХОСЛОВАЧКАТА КОМИСИЈА ЗА ИСТОРИЈА И ЗА НЕЈЗИНОТ НАУЧЕН СОБИР

XV заседание на Југословенско-чехословачката комисија (понатаму Комисија) за историја и нејзиниот научен собир на тема: **ЈУГОСЛАВИЈА И ЧЕХОСЛОВАЧКА ОД 1929 ГОДИНА ДО РАСПАЌАЊЕТО НА НИВНИТЕ БУРЖОАСКИ ОПШТЕСТВЕНИ, ПОЛИТИЧКИ И ЕКОНОМСКИ СИСТЕМИ**“ се одржа од 19 до 22 октомври 1981 година во Мартин (Словачка), во организација на Чехословачката секција на Југословенско-чехословачка комисија, Словачката матица во Мартин и Институтот за историја на европските социјалистички земји на САН во Братислава.

Заседанието и научниот собир беа посветени на 40-годишнината

на НОБ на народите на Југославија и 60-годишнината на Комунистичката партија на Чехословачка (КПЧ).

Научниот собир работеше во убавата и пријатна сала на Словачката матица во Мартин според предложената програма. Собирот беше отворен од претседателот на Организациониот одбор акад. Јосеф Хрозинчек, директор на Институтот за историја на европските социјалистички земји, и беше поздравен од акад. Вилијам Паевза, претседател на Словачката академија на науките (САН), од претседателот на Околинскиот народен одбор и од претседателот на Словачката матица. Во рамки